

3. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов. – 3-е изд. – М.: Школа-Пресс, 2000. – 512 с.
4. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник Для студентів педагогічних факультетів. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
5. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: "К.І.С.", 2003. – 296 с.

The demands of the State Standard of Higher Education in the field of Language and Literature as for forming the future teacher of primary school communicative competence in Russian in the process of professional training are analysed in the article.

Key words: *communicative competence, the content of education, Russian, future teacher of primary school, the State Standard of Higher Education.*

В статті аналізуються вимоги Государственного Стандарта Высшего Образования в образовательной области "Языки и литература" относительно формирования коммуникативной компетентности по русскому языку будущего учителя начальных классов в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: *коммуникативная компетентность, содержание образования, русский язык, будущий учитель начальных классов, Государственный Стандарт Высшего образования.*

УДК 378.14:811.111

Іванишина В.П., Попсуй А.В.

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються культурологічні аспекти у підготовці майбутніх учителів англійської мови початкової школи. Автори наголошують на необхідності оволодіння студентами англійської мови у нерозривному зв'язку з вивченням власної та чужої культур. Офіційне включення національно-культурної компетенції у зміст навчання зробить вчителя іноземної мови знавцем іношомовної та своєї національної культури, оскільки процес засвоєння іноземної мови програмується як діалог культур.

Ключові слова: *культура, соціокультурний, міжкультурний, акультурація, соціокультурна компетенція, міжкультурна комунікація.*

Як відомо, іноземна мова об'єктивно є суспільною цінністю, що сприяє розширенню не тільки філологічного, але й загального кругозору студентів.

Актуальність проблеми, що розглядається у статті, полягає в тому, що під час вивчення іноземної мови студенти повинні опанувати новими засобами спілкування для безпосереднього доступу до цінностей світової культури, зокрема, до культурних цінностей англословних країн: історії, географії, науки, літератури, мистецтва.

Проблема, яка аналізується, пов'язана із недостатньою розробленістю питання акультурації особистості у вивченні та навчанні іноземних мов, тобто засвоєння людиною, яка виросла в одній національній культурі, істотних факторів, норм і цінностей іншої національної культури.

Метою статті є саме обґрунтування питання акультурації майбутніх учителів англійської мови початкової школи. Оскільки одним із завдань у зв'язку з вивченням мови є формування особистості на рубежі культур, то звідси випливає, що майбутні вчителі англійської мови повинні ознайомитися із закономірностями та результатами процесу засвоєння людиною нової культури.

Як свідчать останні дослідження з цього питання, зарубіжні методисти (A. Fantini, *Cross-cultural Orientation*, 1991; D. Larcher, *Fremde in der Nähe*, 1991, G. Schwarzer, *In verschiedenen Logiken denken*, 1991,; D.Lerner, *The Passing Society*, 1995, R.G. Hanvey, *An Attainable Global Perspective*, 1996; D. Hoopes, *Intercultural communication concepts and psychology of intercultural experience*, 1999) роблять акцент на проникнення в чужу культуру, толерантне ставлення до неї. Це допомагає розвитку міжкультурного розуміння належності до національного та світового співтовариства, міжнаціональному спілкуванню суб'єктів, які вважають один одного рівноправними.

У тісному зв'язку із зазначеною проблемою знаходиться ще один комплекс методичних питань, а саме: соціокультурний та міжкультурний аспекти у навчанні іноземних мов. Як вважають російські мовознавці Верещагін Є.М. та Костомаров В.Г., у будь-який момент розвитку культури обслуговуюча її мова повністю віддзеркалює культуру та одночасно має вплив на її розвиток (в галузі фольклору, художньої літератури тощо). На їхню думку, у такій взаємозалежності спостерігаються неповні відповідності і навіть конфлікти, тому єдність мови і культури насправді є взаємозалежною і протилежною, а будь-які спроби механічно прив'язати мову до культури або культуру до мови спотворюють складне і багатопланове явище [1, с.18].

Слово культура у своєму широкому антропологічному значенні (протиставляючи його більш вузькому значенню "мистецтво") визначають як "...the way the people of one community see the world around them, their way of thinking, behaving, reacting to the world and to the other people" ("...спосіб бачення людьми певної спільноти навколишнього світу, їхній спосіб мислення, поведінки, реакції на світ та інших людей") [5, с.3].

Культура визначається інтелектуальними, моральними і фізичними цінностями. Світ реальності, реальний світ, люди досягають шляхом як фізичного, так і соціокультурного досвіду, входячи у такий спосіб у культурне життя суспільства. Мова відображає соціокультурну спрямованість і взаємозв'язки, тому що вона посилається на об'єкти через поняття. Ось чому культурний фон мови є таким важливим, і мова не може вивчатися ізольовано, тобто тільки як набір лексичних одиниць і граматичних правил.

За словами американського методиста Дж. Гебгардта, "...languages are not mere collections of labels or nomenclatures attached to pre-existing bits and pieces of the human world, but that each community lives in a somewhat different world from that of others, and that these differences are both realized in parts of their cultures and revealed and maintained in parts of their languages" ("...мови – це не просто набори ярликів та термінів, приєднані до існуючих осередків людського світу, бо кожна спільнота живе у дещо відмінному світі від інших, і ці відмінності реалізуються в культурах, проявляються та зберігаються у мовах") [4, с.44]. Отже, мова — це частина культури, а культура – це частина мови, і тому не можна навчати студентів англійської мови лише як засобу комунікації без міцних культурологічних знань.

Соціокультурний компонент мов не зводиться тільки до кильтам і балалайок, тобто до слів-реалій, які позначають якісь предмети, що існують тільки в певних країнах і не мають еквівалентів в інших. Вивчаючи мову і культуру країни, можна говорити про психологічні, політичні, літературні і навіть рекламні реалії. Соціокультурна компетенція є готовністю і здатністю до ведення діалогу культур, що припускає знання власної культури і культури країни, мову якої вивчають. Тому її називають "інструментом виховання міжнародно-орієнтованої особистості, яка усвідомлює взаємозалежність і цілісність світу, необхідність міжкультурної співпраці у вирішенні глобальних проблем людства" [3, с.8-9].

Ми, як і деякі методисти [2, с.111], вважаємо, що офіційне включення національно-культурної компетенції у зміст навчання прискорить перегляд старого статусу вчителя іноземної мови, в тому числі в початковій школі: він повинен бути не тільки знавцем іншомовної культури в широкому обсязі (політичної, економічної, художньої, екологічної, інтелектуально-етичної, тощо), але й своєї національної культури, оскільки процес засвоєння іноземної мови та подальше її застосування програмується як міжкультурна комунікація, як діалог культур. У такому разі пов'язаними виявляються ряд теоретико-практичних проблем: визначення різних термінів і понять країнознавчого характеру, зокрема, змісту одиниці країнознавчої інформації й критеріїв її добору; способів і прийомів презентації країнознавчого матеріалу, закріплення його та застосування; згрупування автентичних матеріалів і методи роботи з ними.

Міжкультурна комунікація – це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур. Однак, навіть володіючи мовою іншого народу, люди не завжди можуть зрозуміти один одного, і причиною нерозуміння часто є якраз розбіжність культур. Саме тому мета викладання іноземних мов, в нашому випадку, англійської мови на спеціалізації, – це, в першу чергу, забезпечення міжкультурного спілкування і взаєморозуміння між співрозмовниками.

Формування у майбутніх учителів англійської мови початкової школи міжкультурної компетенції можна здійснювати, використовуючи на заняттях з практики мови різні види зорової й слухової наочності: предметні й сюжетні картинки, фотографії, реалії (марки, монети й ін.), екстралінгвістичні засоби (комунікативні жести), аудіо- й відеоматеріали, країнознавчі коментарі, тексти різного жанру і стилю. Бажано, при можливості, запрошувати на заняття носіїв мови. Під час вправлення і застосування мовного та мовленнєвого матеріалу можуть бути використані такі види діяльності як: рольова гра, проектна робота, постановка спектаклів, робота з казками, розучування пісень, віршів тощо.

Крім того, на наш погляд, для формування у студентів міжкультурної компетенції можна порекомендувати їм створювати клуби з листування, а також готування їжі за національними рецептами. Ці й інші форми та прийоми роботи допоможуть майбутнім учителям оволодіти міжкультурною комунікативною здатністю для того, щоб досягти "the liberating value of stepping outside one's own culture and one's own language" ("вільності дій за межами власної культури та мови") [6].

Усе вище сказане дозволяє зробити **висновок** про необхідність формування у майбутніх учителів англійської мови початкової школи національно-культурної компетенції, яка включала б не тільки знайомство з історією та традиціями англійських країн, а й знання, необхідні безпосередньо в ситуаціях спілкування.

Крім цього, процес формування національно-культурної компетенції має будуватися на таких принципах:

1. Міжкультурне спілкування містить у собі знайомство з ментальністю народу країни, мову якої вивчають, зокрема англійської.
2. Міжкультурне спілкування містить у собі мову повсякденного спілкування.
3. Розуміння чужої культури вимагає, насамперед, вивчення своєї власної.

У подальшому для формування у студентів міжкультурної компетенції необхідно розробити підручники, які б базувалися на міжкультурному підході до навчання іноземних мов. Для їх створення, на нашу думку, потрібно перейняти досвід тих країн, де написані підручники з іноземних мов для емігрантів з метою їх адаптації на новій батьківщині.

Література

1. Верещагин Е. М., Костамаров В. Г. Язык и Культура. — Москва: Русский Язык, 1990. — 246 с.
2. Никитенко-Попова З. Н. Каждому жителю Европы – иностранный язык с детства // ИЯШ. — 1998. — №4. — С.110-113.
3. ELT News, Starter Issue 1996. — С.6-11.
4. Jerry G.Gebhard, Teaching English as a Foreign or Second Language, The University of Michigan Press — 1999 — С.113 — 150.
5. Ter-Minasova S., Sociocultural Aspect of Foreign Language Teaching, English — 1999 — # 15 — С.3.
6. Intercultural@csbsyuedu

In the article the cultural aspects in training of the future English teachers of elementary schools are considered. The official including of the national-cultural competence in training helps the teacher of foreign languages to be competent in the sphere of own and foreign cultures.

Key words: culture, sociocultural, intercultural, acculturation, sociocultural competence, intercultural communication

В статье рассматриваются культурологические аспекты в подготовке будущих учителей английского языка начальной школы. Авторы подчёркивают необходимость овладения студентами английским языком в неразрывной связи с изучением собственной и чужой культур. Официальное включение национально-культурной компетенции в содержание обучения делает учителя иностранного языка знатоком иноязычной и своей культур, так как процесс усвоения иностранного языка программируется как диалог культур.

Ключевые слова: культура, социокультурный, межкультурный, аккультурация, социокультурная компетенция, межкультурная коммуникация.